

Εθνική Σχολή Δικαστικών Λειτουργών
«Ζητήματα Εφαρμογής ΚΠολΔ μετά τους ν. 4335/2015 και 4512/2018
(Τακτική διαδικασία – Ειδικές διαδικασίες – Αναγκαστική Εκτέλεση)
/Διαχρονικό Δίκαιο»

Η δικαστική πληρεξουσιότητα μετά τον Ν. 4335/2015

Σπυρίδων Καποδίστριας,
Πρωτοδίκης

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΣ

- I. Εισαγωγή
- II. Υποχρέωση παράστασης με δικηγόρο-εξαιρέσεις
- III. Ο έλεγχος της δικαστικής πληρεξουσιότητας μετά τον Ν. 4335/2015.
- IV. Συνέπειες από την έλλειψη της πληρεξουσιότητας
- V. Δυνατότητες συμπληρώσεως της ελλείψεως δικαστικής πληρεξουσιότητας
 - α. Αναβολή εκδόσεως αποφάσεως, κατ' άρθρο 105 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 254
 - β. Διάταξη Προέδρου Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή Δικαστή Μονομελούς Πρωτοδικείου για επανάληψη της συζητήσεως, κατ' άρθρο 237 παρ. 6 ΚΠολΔ
 - γ. Πρόσκληση ή διαταγή Προέδρου Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή Δικαστή Μονομελούς Πρωτοδικείου, κατ' άρθρο 232 παρ. 1 περ. α' και γ' ΚΠολΔ
 - δ. Διαταγή αυτοπρόσωπης εμφανίσεως των διαδίκων, κατ' άρθρο 245 ΚΠολΔ
 - ε. Χορήγηση παρατάσεως, κατ' άρθρο 148 ΚΠολΔ, της προθεσμίας του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ
 - στ. Συμπλήρωση της ελλείψεως, κατ' άρθρο 227 ΚΠολΔ

I. Εισαγωγή : Αντικείμενο της παρούσας παρεμβάσεως είναι ο έλεγχος της δικαστικής πληρεξουσιότητας, μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 4335/2015.

Ειδικότερα, επιχειρείται η ερμηνευτική προσέγγιση ορισμένων ζητημάτων, τα οποία ανεφύησαν μετά τις τροποποιήσεις που επέφερε ο Ν. 4335/2015 στις περί δικαστικής πληρεξουσιότητας διατάξεις του ΚΠολΔ, εν σχέσει και με τη διαδικασία ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων.

II. Υποχρεωτική παράσταση δικηγόρου – εξαιρέσεις : Κατ' αρχάς, η δικαστική πληρεξουσιότητα συνδέεται άρρηκτα με την επιβαλλόμενη από τη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 1 ΚΠολΔ υποχρέωση των διαδίκων να παρίστανται στα πολιτικά δικαστήρια με πληρεξούσιο δικηγόρο, υποχρέωση που ανταποκρίνεται στην πολυπλοκότητα, στις αυξημένες απαιτήσεις που θέτει η πολιτική δίκη, καθώς και στους σύγχρονους δικονομικούς κανόνες που τη διέπουν. Παρέχει, δε, στον πληρεξούσιο δικηγόρο το δικαίωμα να εκπροσωπεί στο δικαστήριο εκείνον που του παρέσχε την πληρεξουσιότητα και να ενεργεί όλες τις κύριες ή παρεπόμενες πράξεις που αφορούν στη διεξαγωγή της δίκης, εκτός από εκείνες που ρητώς εξαιρέθηκαν κατά τη χορήγησή της (άρθρο 97 παρ. 1 και 2 ΚΠολΔ), καθώς και εκείνες για τις οποίες απαιτείται ειδική πληρεξουσιότητα (άρθρο 98 ΚΠολΔ)¹. Εξαιρέση από την υποχρέωση παραστάσεως με δικηγόρο εισάγεται με την παράγραφο 2 του άρθρου 94 ΚΠολΔ, σύμφωνα με την οποία παρέχεται πλέον η δυνατότητα στον διάδικο να παρίσταται χωρίς πληρεξούσιο δικηγόρο, δηλαδή αυτοπροσώπως, α) στο ειρηνοδικείο, εφόσον πρόκειται για μικροδιαφορές (άρθρα 466 επ. ΚΠολΔ), λόγω της φύσεως και του περιορισμένου αντικειμένου τους², δηλαδή για χρηματικές ή αποτιμητές σε χρήμα διαφορές, η αξία των οποίων δεν υπερβαίνει το χρηματικό ποσό των 5.000,00 ευρώ, και β) για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος. Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, μετά την τροποποίηση του άρθρου 94 παρ. 2 ΚΠολΔ από το άρθρο 1 άρθρο πρώτο παρ. 2 του Ν. 4335/2015, πλην άλλων, απαλείφθηκε και η εξαιρέση των ασφαλιστικών μέτρων, ως περίπτωση μη υποχρεωτικής παραστάσεως του διαδίκου με δικηγόρο. Έτσι, ένα πρώτο ερμηνευτικό ζήτημα, το οποίο ανέκυψε, ήταν αν η έννοια του επικείμενου κινδύνου του άρθρου 94 παρ. 2 ΚΠολΔ ταυτίζεται με εκείνη του άρθρου 682 ΚΠολΔ, με αποτέλεσμα να εξακολουθεί να επιτρέπεται η αυτοπρόσωπη παράσταση του διαδίκου σε υποθέσεις

¹ ΑΠ 835/2010 ΕφΑΔ 2010.1223, παρατ. *Γιακουμή*.

² Βλ. Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4335/2015, κεφ. Γ', αρ. 8.

ασφαλιστικών μέτρων και μετά τη νέα ρύθμιση του Ν. 4335/2015. Συναφώς έχουν διατυπωθεί δύο απόψεις στη θεωρία και τη νομολογία. Κατά μία άποψη³ (υποσημείωση), η άλλοτε ρητώς προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 94 παρ. 2 περ. β΄ ΚΠολΔ δυνατότητα αυτοπρόσωπης παραστάσεως του διαδίκου σε δίκες ασφαλιστικών μέτρων καταργήθηκε, ως περιττή, δοθέντος ότι προϋπόθεση για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων αποτελεί σε κάθε περίπτωση η ύπαρξη επικείμενου κινδύνου. Επομένως, κατά την εν λόγω θέση, καθώς η έννοια του επικείμενου κινδύνου του άρθρου 94 παρ. 2 ΚΠολΔ ταυτίζεται με εκείνη του άρθρου 682 ΚΠολΔ, δύναται επιπρεπώς ο διάδικος να προβεί σε κατάθεση αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων και να παρασταθεί στο δικαστήριο αυτοπροσώπως, χωρίς να επέρχεται ουσιώδης μεταβολή σε σχέση με ό,τι ίσχυε μέχρι την τροποποίηση της ίδιας διάταξης με τον Ν. 4335/2015. Κατά την αντίθετη, ωστόσο, άποψη⁴, που συγκεντρώνει και την προτίμησή μας, η αόριστη νομική έννοια του «επικείμενου κινδύνου» θα πρέπει να ερμηνεύεται στενά και σημαίνει ότι η μη άμεση ανεύρεση δικηγόρου (αναγκαίου παραστάτη στις πολιτικές δίκες, λόγω της νομικής του παιδείας, που σε περίπτωση απορίας διορίζεται από το κράτος με την ταχεία διαδικασία του Ν. 3226/2004 – δωρεάν παροχή νομικής βοήθειας) και η μη διενέργεια ή η αναβολή της επιχειρήσεως ορισμένης διαδικαστικής πράξεως θα έθετε σε κίνδυνο ή θα προκαλούσε βλάβη στα έννομα συμφέροντα του διαδίκου, όπως επί πράξεων για τη διακοπή της παραγραφής ή την τήρηση ορισμένης προθεσμίας, με αποτέλεσμα να δικαιολογείται η αυτοπρόσωπη παράσταση των διαδίκων προς αποτροπή του επικείμενου κινδύνου. Οι περιστάσεις, όμως, αυτές, που συγκροτούν την έννοια του επικείμενου κινδύνου δεν ισχύουν αυτόδηλα και σε υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων, οι οποίες έχουν προσδιορισθεί και τα αντίγραφα των αιτήσεών τους έχουν επιδοθεί στον αντίδικο μεγάλο χρονικό

³ Γεωργίου Κ., Η ικανότητα προς το δικολογείν: ιστορική διαδρομή της ΚΠολΔ 94 και το πρόβλημα της ικανότητας προς το δικολογείν στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ΕΛΛνη 2016.130 επ.· Φούρκας Β., Η εφαρμογή του άρθρου 94 ΚΠολΔ μετά τις τροποποιήσεις του ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2016.188· βλ. και εισήγηση Αντιπροέδρου του ΑΠ, Ν. Λεοντή, στο άρθρο 94 του τότε προσχεδίου στην εισήγησή του στην υπ' αριθμ. 11/2014 ΔιοικΟΛΑΠ, ΕΠολΔ 2014.157· ΜΠρΠειρ 501/2016 ΝοΒ 2016.2075.

⁴ Απαλαγάκη (-Γιακουμής/Γεωργιάδου), ΚΠολΔ Ι, άρθρο 94, αριθ. 25, σ. 334· Ορφανίδης Γ., Η ρύθμιση του άρθρου 94 ΚΠολΔ μετά την τροποποίηση που επέφερε ο Ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2016.11 επ.· Τζουνάκου Ε., Υποχρεωτική η παράσταση δικηγόρου στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων μετά το ν. 4335/2015;, ΝοΒ 2017.1001 επ.· ΜΠρΜεσολ 8/2016, Νόμος· ΜΠρΡόδου 100/2017, Νόμος· ΕιρΡόδου 19/2017, Νόμος· ΕιρΧαν 92/2017, Νόμος.

διάστημα πριν την ορισθείσα συζήτησή τους. Επομένως, σύμφωνα με την εν λόγω άποψη, η αποτροπή του επικείμενου κινδύνου, που υπήρχε και στην παλαιά διατύπωση του άρθρου 94 παρ. 2 ΚΠολΔ, δεν ταυτίζεται με την αντίστοιχη έννοια του άρθρου 682 ΚΠολΔ, καθώς ο επικείμενος κίνδυνος δεν αφορά στην ουσία της υποθέσεως, ενώ ως εκ τούτου μετά την τροποποίηση της ανωτέρω διατάξεως καθίσταται υποχρεωτική η υπογραφή και κατάθεση της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων από πληρεξούσιο δικηγόρο, καθώς και η παράσταση του διαδίκου με τον νομικό του παραστάτη στις δίκες αυτές.

III. Ο έλεγχος της δικαστικής πληρεξουσιότητας μετά τον Ν. 4335/2015 : Ένα δεύτερο ερμηνευτικό ζήτημα, του οποίου επιχειρείται η προσέγγιση με την παρούσα παρέμβαση, προκαλείται από την απαίτηση του νέου άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, να προσκομίζονται με τις προτάσεις τα πληρεξούσια έγγραφα προς τους δικηγόρους των διαδίκων, κατ' άρθρο 96 ΚΠολΔ, εντός της τασσόμενης σχετικώς προθεσμίας των εκατό (100) ημερών από της καταθέσεως της αγωγής στη γραμματεία του Δικαστηρίου, στο οποίο απευθύνεται. Η εν λόγω πρόβλεψη, περί υποχρεώσεως προσκομιδής πληρεξουσίων εγγράφων με τις προκατατιθέμενες προτάσεις, ανταποκρίνεται πράγματι στο σύστημα της κατ' αρχήν εγγράφως διεξαγόμενης διαδικασίας επί των δικαζόμενων κατά την τακτική διαδικασία υποθέσεων και της «τυπικής» συζητήσεως στο ακροατήριο, χωρίς να είναι αναγκαία η παρουσία και η συμμετοχή των διαδίκων ή των πληρεξουσίων δικηγόρων τους. Η έγκαιρη, δε, συγκέντρωση απάντων των διαδικαστικών και αποδεικτικών εγγράφων, καθώς και των εγγράφων παροχής δικαστικής πληρεξουσιότητας, προς τον σκοπό πλήρους σχηματισμού του οικείου φακέλου της δικογραφίας ήδη κατά το στάδιο της έγγραφης προδικασίας συνάδει προς την ανωτέρω δυνατότητα περί μη παραστάσεως των διαδίκων και των πληρεξουσίων δικηγόρων τους, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης και εξυπηρετεί την επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης. Επομένως, με βάση τη νεότευκτη αυτή διάταξη του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, φαίνεται κατ' αρχήν ότι καθιερώνεται στην τακτική διαδικασία ένα είδος προκαταρκτικού ελέγχου της δικαστικής πληρεξουσιότητας από τον δικαστή ή τη σύνθεση του δικαστηρίου, σε περίπτωση αρμοδιότητας του

πολυμελούς πρωτοδικείου, που πρόκειται να δικάσει την υπόθεση⁵. Το ζήτημα, ωστόσο, το οποίο αναφέρεται είναι εάν, μετά και την κατά τα ως άνω τροποποίηση του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, η απορρέουσα από την τελευταία αυτή διάταξη απαίτηση του νομοθέτη έθεσε εκποδών τη δυνατότητα παροχής δικαστικής πληρεξουσιότητας με προφορική δήλωση του διαδίκου, καταχωριζόμενη στα τηρούμενα πρακτικά δημοσίας συνεδριάσεως του δικαστηρίου, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, και τελικώς εάν μετατέθηκε το διαδικαστικό στάδιο, κατά το οποίο χωρεί το πρώτον ο έλεγχος της δικαστικής πληρεξουσιότητας από το δικαστήριο στην τακτική διαδικασία, από εκείνο της συζητήσεως της αγωγής στο ακροατήριο σε αυτό της προκαταθέσεως των προτάσεων εντός της κατά τα ως άνω τασσόμενης προθεσμίας. Το ερώτημα, δηλαδή, το οποίο τίθεται είναι αν μπορεί ο διάδικος, ο οποίος για κάποιον λόγο δεν προσκόμισε στην προθεσμία των 100 ημερών του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ το πληρεξούσιο έγγραφό του, να παραστεί κατά την μία και μοναδική τυπική συζήτηση που προβλέπει πλέον ο ΚΠολΔ (άρθρο 237 παρ. 4 ΚΠολΔ) και να νομιμοποιήσει τον δικηγόρο του με προφορική δήλωσή του, καταχωριζόμενη στα πρακτικά της δίκης. Το εν λόγω ζήτημα έχει απασχολήσει ήδη τα πρωτοβάθμια δικαστήρια⁶, τα οποία, μετά από γραμματική ερμηνεία των οικείων διατάξεων, καθώς και αναλυτική στάθμιση συστηματικών και τελεολογικών κριτηρίων, κατέληξαν στο ορθό, κατά τη γνώμη μας, συμπέρασμα ότι η χορήγηση της πληρεξουσιότητας στην τακτική διαδικασία είναι δυνατή και με την παράσταση του διαδίκου στο ακροατήριο, μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου του, και την καταχώριση της σχετικής δήλωσης του πρώτου στα πρακτικά της δίκης. Επί του ζητήματος αυτού, θα πρέπει να γίνουν οι ακόλουθες επισημάνσεις :

⁵ Άρθρο 237 § 4 εδ. α' ΚΠολΔ· βλ. *Νίκα*, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας², § 25, αριθ. 16 επ., σ. 172 επ.· ΠΠρΘεσ 3074/2017 ΕλλΔνη 2017,1143, σημ. *Καποδίστρια*· ΠΠρΡοδόπης 18/2017, Νόμος.
⁶ Βλ. ΠΠρΘεσ 3074/2017 ΕλλΔνη 2017,1143, σημ. *Καποδίστρια*· ΠΠρΡοδόπης 18/2017, Νόμος. Προς επίρρωση, δε, του εν λόγω συμπεράσματός τους, οι προρρηθείσες αποφάσεις επικαλούνται, πλην άλλων, και το επιχείρημα ότι η τοιαύτη έλλειψη είναι επί της ουσίας τυπική και εφόσον μπορεί να θεραπευθεί με την προσφυγή στη διάταξη του άρθρου 227 ΚΠολΔ, με μία απλή απεύθυνση προφορικής πρόσκλησης προς το σκοπό της προσκομιδής του δικαστικού πληρεξουσίου, πολλώ δε μάλλον μπορεί να συμπληρωθεί και με την οικεία προφορική δήλωση του διαδίκου, κατ' άρθρο 96 ΚΠολΔ, που καταχωρίζεται στα πρακτικά της δίκης, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης.

Κατ' αρχήν, από τη γραμματική διατύπωση της διατάξεως του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ δεν προκύπτει ότι η παράλειψη της εμπρόθεσμης προσκομιδής των απαιτούμενων, κατά τη διάταξη του άρθρου 96 ΚΠολΔ, πληρεξουσίων εγγράφων συνάπτεται με οιαδήποτε ρητώς επαπειλούμενη ακυρότητα (πρβλ. άρθρο 159 αρ. 1 ΚΠολΔ), ή με ορισμένη έτερη κύρωση ή συνέπεια⁷. Από την άλλη πλευρά, με τον Ν. 4335/2015 ουδόλως τροποποιήθηκε η διάταξη του άρθρου 96 ΚΠολΔ, με την οποία προβλέπεται ο τύπος παροχής δικαστικής πληρεξουσιότητας είτε με συμβολαιογραφική πράξη, είτε με προφορική δήλωση του διαδίκου, καταχωριζόμενη στα τηρούμενα πρακτικά της δίκης, είτε με ιδιωτικό έγγραφο, με βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής του παρασχόντος την πληρεξουσιότητα από δημόσια, δημοτική ή άλλη αρμόδια αρχή ή δικηγόρο. Ο προβλεπόμενος, δε, από το άρθρο 96 ΚΠολΔ, τύπος παροχής της πληρεξουσιότητας είναι συστατικός και όχι απλώς αποδεικτικός⁸. Άλλωστε, όπου ο νομοθέτης θέλησε να περιορίσει τις δυνατότητες των διαδίκων, ως προς τον τύπο χορηγήσεως της δικαστικής πληρεξουσιότητας, το έπραξε ρητώς, όπως με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 96 ΚΠολΔ, με την οποία όρισε ότι κατά τη διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου ή στις περιπτώσεις που απαιτείται ειδική πληρεξουσιότητα, δεν επιτρέπεται η χορήγηση δικαστικής πληρεξουσιότητας με ιδιωτικό έγγραφο, αλλά μόνον είτε με συμβολαιογραφικό έγγραφο, είτε με προφορική δήλωση του διαδίκου, καταχωριζόμενη στα πρακτικά της δίκης. Ωστόσο, με τον Ν. 4335/2015 δεν τροποποιήθηκε σύστοιχα προς την ανωτέρω πρόβλεψη του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ και η διάταξη του άρθρου 96 ΚΠολΔ, ώστε να αποκλεισθεί στην τακτική διαδικασία ενώπιον των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων, ως τύπος χορηγήσεως της δικαστικής πληρεξουσιότητας, η σχετική προφορική δήλωση του διαδίκου, που καταχωρίζεται στα πρακτικά της δίκης⁹. Περαιτέρω, η «τυπική» συζήτηση στο ακροατήριο του δικαστηρίου διατηρήθηκε, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες της αρχής της δημοσιότητας των συνεδριάσεων του δικαστηρίου που προστατεύεται συνταγματικώς από το

⁷ ΠΠρΘεσ 3074/2017 ΕλλΔνη 2017,1143, σημ. *Καποδίστρια*· ΠΠρΘεσ 12935/2017 Αρμ 2017.1946· ΜΠρΑθ 4186/2016 ΝοΒ 2017.855, παρατ. *Κλουδά Ε*.

⁸ Βλ. *Μπέη*, ΠολΔ, άρθρο 104, σ. 484· *Γιακουμή Δ.*, Η δικαστική πληρεξουσιότητα, σ. 174· ΟΛΑΠ 964/1982 ΕλλΔνη 1983,51· ΟΛΑΠ 2/1992 ΕλλΔνη 1992,1429· ΑΠ 1009/1982 ΝοΒ 1983,1007· ΑΠ 736/2011, Νόμος.

⁹ Παρατηρήσεις *Κλουδά Ε*. υπό την ΜΠρΑθ 4186/2016, ΝοΒ 2017.857 επ.

άρθρο 93 του Συντάγματος, αλλά και για να επιτευχθεί η επικοινωνία του δικαστηρίου και των διαδίκων, δια της παροχής στους τελευταίους της δυνατότητας διενέργειας ορισμένων διαδικαστικών πράξεων, όπως είναι η βίαιη διακοπή της δίκης (άρθρο 287), ο δικαστικός συμβιβασμός (άρθρο 293), η δικαστική μεσολάβηση (άρθρο 214B), η διαμεσολάβηση (άρθρο 214Γ), η παραίτηση από το δικαίωμα της αγωγής (άρθρο 296), η παραίτηση από το δικόγραφο της αγωγής, εφόσον δεν αντιλέγει ο εναγόμενος (άρθρο 294) και η αποδοχή της αγωγής, που λαμβάνουν με δήλωση στα πρακτικά¹⁰. Σε αυτές, δε, τις διαδικαστικές πράξεις εμπίπτει αναντίρρητα και η παροχή της δικαστικής πληρεξουσιότητας με προφορική δήλωση του διαδίκου καταχωριζόμενη στα πρακτικά, πολλώ δεν μάλλον εφόσον αυτή εξετάζεται αυτεπαγγέλτως σε κάθε στάση της δίκης από το δικαστήριο, χωρίς να απαιτείται η προβολή ενστάσεως από τον αντίδικο.

Εξάλλου, με τον Ν. 4335/2015, δεν τροποποιήθηκε και η διάταξη του άρθρου 104 ΚΠολΔ, ως προς τον έλεγχο της δικαστικής πληρεξουσιότητας. Έτσι, με την τελευταία αυτή διάταξη, εξακολουθεί να προβλέπεται και μετά την θέση σε ισχύ του Ν. 4335/2015, ο αυτεπάγγελτος από το Δικαστήριο έλεγχος της νομιμοποίησης του δικαστικού πληρεξουσίου, το πρώτον κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, ενώ ταυτόχρονα εισάγεται και τεκμήριο ύπαρξης της δικαστικής πληρεξουσιότητας για τις πράξεις της προδικασίας. Ειδικότερα, η ύπαρξη ή η υπέρβαση της δικαστικής πληρεξουσιότητας ελέγχεται αυτεπάγγελτα από το δικαστήριο το πρώτον κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, ενώ ερευνάται και σε κάθε στάση της δίκης¹¹. Ο σχετικός έλεγχος είναι υποχρεωτικός, δεδομένου ότι ο προβλεπόμενος, από τις διατάξεις του άρθρου 96 ΚΠολΔ, τύπος παροχής της πληρεξουσιότητας είναι συστατικός και όχι αποδεικτικός¹². Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι πριν την έναρξη ισχύος του Ν. 4335/2015, τα δικαστήρια της ουσίας συνήθως δεν ερευνούσαν την ύπαρξη της πληρεξουσιότητας, εκτός αν ο αντίδικος πρότεινε τη σχετική

¹⁰ Αιτιολογική Έκθεση Ν. 4335/2015, κεφ. Β', IV αριθ. 3.3· βλ. και Νίκα, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, § 70, αριθ. 1, σ. 454

¹¹ ΟΛΑΠ 964/1982 ΕλλΔνη 1983,51· ΟΛΑΠ 2/1992 ΕλλΔνη 1992,1429· ΟΛΑΠ 7/2008, Νόμος· ΑΠ 351/2008, Νόμος· ΑΠ 821/2014· ΑΠ 89/2014· ΑΠ 864/2017, Νόμος· ΑΠ 117/2017, Νόμος· ΑΠ 334/2017, Νόμος.

¹² Βλ. Μπέη, ΠολΔ, άρθρο 104, σ. 484· Γιακουμή Δ., ό.π., σ. 174· ΟΛΑΠ 964/1982 ΕλλΔνη 1983,51· ΟΛΑΠ 2/1992 ΕλλΔνη 1992,1429· ΑΠ 1009/1982 ΝοΒ 1983,1007· ΑΠ 736/2011, Νόμος.

έλλειψή της ή εφόσον επρόκειτο για δίκες ή διαδικαστικές πράξεις, όπου απαιτείτο ειδική, κατ' άρθρο 98 ΚΠολΔ, πληρεξουσιότητα¹³. Μάλιστα, θεωρείτο και εξακολουθεί να θεωρείται ότι αντίκειται στους κανόνες της δικηγορικής ευπρέπειας η από το δικηγόρο του αντιδίκου αμφισβήτηση της δικαστικής πληρεξουσιότητας του συναδέλφου του, με την αιφνιδιαστική ή κακόβουλη προβολή της σχετικής ενστάσεως, η οποία δύναται να επισύρει και πειθαρχικές κυρώσεις¹⁴. Μετά, όμως, την έναρξη ισχύος του Ν. 4335/2015, με τη ρύθμιση του νέου άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, καταργήθηκε ουσιαστικά η ως άνω πρακτική των δικαστηρίων της ουσίας, ως προς τον έλεγχο της ύπαρξης δικαστικής πληρεξουσιότητας στην τακτική διαδικασία¹⁵. Επομένως, το Δικαστήριο, το πρώτον κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, θα προβεί στον έλεγχο των τυχόν προσκομισθέντων, με τις προκατατιθέμενες προτάσεις, ιδιωτικών ή συμβολαιογραφικών πληρεξουσιών εγγράφων -όπου τα τελευταία απαιτούνται-, ή των εγγράφων της δημόσιας αρχής, με τα οποία παρέχεται η πληρεξουσιότητα των διαδίκων προς τους δικηγόρους τους. Κατά το ίδιο, δε, διαδικαστικό στάδιο, ήτοι κατά την «τυπική» συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, δύναται να παρασταθεί ο διάδικος -ο οποίος έχει παραλείψει να παράσχει και να προσκομίσει έγγραφη δικαστική πληρεξουσιότητα προς τον υπογράφοντα τις προτάσεις του δικηγόρο, σύμφωνα και με την απαίτηση της τροποποιηθείσης διάταξης του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ- και να νομιμοποιήσει επιτρεπτός το πρώτον τον παριστάμενο δικηγόρο του, με σχετική προφορική του δήλωση, καταχωριζόμενη στα πρακτικά της δίκης. Επομένως, αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή, σύμφωνα με την οποία, μετά την τροποποίηση του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ από το Ν. 4335/2015, αποκλείεται εν τοις πράγμασι ως τύπος χορήγησης της δικαστικής πληρεξουσιότητας, η σχετική προφορική δήλωση του παριστάμενου στο ακροατήριο διαδίκου, που καταχωρίζεται στα πρακτικά, δεν μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί. Και τούτο, καθώς κάτι τέτοιο δεν ευνοείται από τη σαφή γραμματική διατύπωση της διάταξης του άρθρου 104 ΚΠολΔ, με την οποία θεσπίζεται τεκμήριο

¹³ Γιακουμής Δ., ό.π., σ. 172· Τσικριάς Δ., Η δικαστική πληρεξουσιότητα στην πολιτική δίκη, Δ 1997, σ. 888· Μαργαρίτης, ΚΠολΔ Ι, άρθρο 104, αριθ. 2, σ. 207.

¹⁴ Βλ. άρθρο 7 στοιχ. η' του Κώδικα Δεοντολογίας του Δικηγορικού Λειτουργήματος, όπως εγκρίθηκε με την από 4-1-1980 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, ΚΝοΒ 1986.481· βλ. και άρθρο 41 περ. α' του Ν. 4194/2013.

¹⁵ ΜΠρΑΘ 4186/2016 ΝοΒ 2017.855, παρατ. Κλουδά Ε.

πληρεξουσιότητας, διακρίνοντας τις διαδικαστικές πράξεις, με σημείο αναφοράς τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο του Δικαστηρίου. Ειδικότερα, σε σχέση με τις πράξεις της προδικασίας καθιερώνεται τεκμήριο ύπαρξης πληρεξουσιότητας του διενεργήσαντος αυτές δικηγόρου, υπό την αίρεση, όμως, απόδειξης της ύπαρξης ρητής, κατά τη συζήτηση, νομότυπης πληρεξουσιότητας. Αναφορικά, όμως, με τη συζήτηση στο ακροατήριο, απαιτείται να υφίσταται ρητή πληρεξουσιότητα, σύμφωνα με το διαγραφόμενο από το Νόμο τύπο (άρθρο 96 ΚΠολΔ). Υπό τον όρο «ρητή», νοείται η πραγματική ύπαρξη πληρεξουσιότητας· δεν ισχύει, δηλαδή, το ως άνω τεκμήριο, ενώ θα πρέπει να αποδεικνύεται η χορήγησή της με έναν από τους προβλεπόμενους από το άρθρο 96 ΚΠολΔ τύπους¹⁶. Άλλωστε, επισημαίνεται ότι, με την απόδειξη της χορηγήσεως δικαστικής πληρεξουσιότητας από τον διάδικο προς τον υπογράφοντα τις προτάσεις ή/και τον παριστάμενο στο ακροατήριο δικηγόρο του, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, ο διάδικος θεωρείται ότι εγκρίνει σιωπηρώς όλες τις διενεργηθείσες, κατά το στάδιο της προδικασίας, διαδικαστικές πράξεις¹⁷, ανεξαρτήτως, μάλιστα, εάν ο δικηγόρος, που επιχείρησε τις προπαρασκευαστικές αυτές πράξεις, δεν είναι ο ίδιος με εκείνον που επέλεξε να εμφανισθεί στο ακροατήριο, κατά την παρεχόμενη σε αυτόν ευχέρεια (άρθρο 237 παρ. 4 ΚΠολΔ), δοθέντος ότι η έγκριση αφορά στις διαδικαστικές πράξεις αυτές καθ' εαυτές και όχι στο πρόσωπο του πληρεξουσιού. Τούτο, δε, θα πρέπει να γίνει δεκτό, με βάση τα ανωτέρω εκτεθέντα, ακόμη και εάν ο δικηγόρος, που διενήργησε τις πράξεις της προδικασίας, δεν είχε διορισθεί νομότυπα, με πληρεξούσιο έγγραφο, σύμφωνα με τις επιταγές των άρθρων 96 και 237 παρ. 1 ΚΠολΔ¹⁸. Η υιοθέτηση, ωστόσο, της ανωτέρω εκτιθέμενης αντίθετης εκδοχής, περί εν τοις πράγμασι

¹⁶ ΣχΠολΔ ΙΧ, σ. 40-41· βλ. και ΑΠ 990/1989, ΕΕΝ 1990.357· ΑΠ 450/2004, Δ 2005.360· ΑΠ 24/2004, Δ 2004.699· ΑΠ 358/2011, ΧρΙΔ 2011.686.

¹⁷ ΟΛΑΠ 626/1980 ΝοΒ 1980,1981· ΑΠ 36/2006, Νόμος· ΑΠ 321/2009 ΕπισκεΔ 2009,921· ΑΠ 247/2011, Νόμος· ΑΠ 344/2014 ΧρΙΔ 2014,499· ΑΠ 138/2014, Νόμος· ΑΠ 254/2016, Νόμος· ΑΠ 1152/2017, Νόμος· ΑΠ 818/2017, Νόμος· ΕφΠειρ 718/1993 ΑρχΝ 1995,58· ΕφΔωδ 35/2007, Νόμος· ΕφΑιγ 161/2011 ΕλλΔνη 2012,217· ΕφΑθ 2070/2011 ΔΕΕ 2011,1241.

¹⁸ Βλ. ΠρΑν, σ. 59· Μπέη, ΠολΔ, άρθρο 104, σ. 483· Γιακουμή Δ., ό.π., σ. 173· ΑΠ 1085/2000 ΕΕΝ 2002,81· ΑΠ 203/2003 ΝοΒ 2003,1842· ΑΠ 36/2006, Νόμος· ΑΠ 683/2013 ΧρΙΔ 2013.683· ΑΠ 818/2017, Νόμος· ΕφΔωδ 35/2007, Νόμος· ΕφΑιγ 161/2011 ΕλλΔνη 2012,217· βλ. και ΑΠ 991/2012, Νόμος· ΕφΔωδ 287/1998 Αρμ 1999,1574· ΠΠρΘεσ 7941/2013 ΕλλΔνη 2013.1426, κατά τις οποίες, η εκ των υστέρων έγκριση αφορά σε διαδικαστικές πράξεις εκείνου που ενήργησε ως δικαστικός πληρεξούσιος, χωρίς να έχει διορισθεί νομότυπα, και όχι σε πράξεις που έγιναν, με παραγγελία του αντιδίκου, προς το μη νομότυπα διορισμένο πληρεξούσιο ως αντίκλητο.

αποκλεισμού της προφορικής δήλωσης του διαδίκου στο ακροατήριο, ως τύπου παροχής της δικαστικής πληρεξουσιότητας, μετά την τροποποίηση του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, θα οδηγούσε σε άτοπα αποτελέσματα, καθώς θα αναιρούσε τη δυνατότητα του διαδίκου να επιλέξει και να διορίσει έτερο πληρεξούσιο δικηγόρο από εκείνον που διενήργησε τις διαδικαστικές πράξεις της προδικασίας, προκειμένου να χειρίζεται εντεύθεν την υπόθεσή του και να τον εκπροσωπήσει κατά την εκδίκασή της, ενώ θα δυσχέραινε ουσιωδώς και τη λειτουργία της σιωπηρής έγκρισης των προπαρασκευαστικών αυτών πράξεων, την οποία επιτελεί η νομιμοποίηση του δικαστικού πληρεξουσίου στο ακροατήριο, στην περίπτωση που ο έτερος δικηγόρος, ο οποίος διενήργησε τις πράξεις αυτές, δεν είχε διορισθεί νομότυπα, με πληρεξούσιο έγγραφο. Συμπερασματικά, επομένως, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, με τη νεότευκτη διάταξη του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, ουδόλως ετέθη εκποδών, ως τύπος παροχής της δικαστικής πληρεξουσιότητας, η προβλεπόμενη από τη διάταξη του άρθρου 96 ΚΠολΔ προφορική δήλωση του διαδίκου, που καταχωρίζεται στα πρακτικά της δίκης. Έτσι, σε περίπτωση μη προσκομιδής έγγραφης πληρεξουσιότητας με τις προκατατιθέμενες προτάσεις, επί υπόθεσης υπαγόμενης στην τακτική διαδικασία, το Δικαστήριο δεν θα προσφύγει στη διάταξη του άρθρου 105 ΚΠολΔ και στην έκδοση σχετικής μη οριστικής απόφασης, για την συμπλήρωση της τοιαύτης έλλειψης, εφόσον ο διάδικος παραστάθηκε στο ακροατήριο μετά του πληρεξουσίου δικηγόρου του, έστω και στην τυπικώς διεξαγόμενη πλέον συζήτηση, και νομιμοποίησε τον τελευταίο, με προφορική δήλωσή του, καταχωρισθείσα στα πρακτικά. Επιπλέον, με τον Ν. 4335/2015 ουδόλως τροποποιήθηκε το προρρηθέν διαδικαστικό στάδιο-χρονικό σημείο, ήτοι αυτό της συζητήσεως της υποθέσεως, κατά το οποίο το Δικαστήριο οφείλει να προβεί το πρώτον στον αυτεπάγγελτο έλεγχο της δικαστικής πληρεξουσιότητας του υπογράφοντος τις προτάσεις δικηγόρου, ο οποίος δύναται και δεν υποχρεούται πλέον να παρασταθεί και να εκπροσωπήσει τον διάδικο εντολέα του, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης, στο ακροατήριο. Ωσαύτως, δε, ουδόλως περιορίσθηκε, με τον ανωτέρω Νόμο, η έκταση του τεκμηρίου ύπαρξης της δικαστικής πληρεξουσιότητας, για τις επιχειρηθείσες διαδικαστικές πράξεις της προδικασίας, στις διενεργηθείσες τοιαύτες έως την προκατάθεση των προτάσεων. Συνεπώς, ο τύπος παροχής της δικαστικής πληρεξουσιότητας, αλλά και ο έλεγχος αυτής δεν

τροποποιήθηκε εν τοις πράγμασι από τη διάταξη του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, αλλά εξακολουθεί να ρυθμίζεται από τις διατάξεις των άρθρων 96 και 104 ΚΠολΔ αντίστοιχα, οι οποίες δεν τροποποιήθηκαν με το Ν. 4335/2015.

IV. Συνέπειες από την έλλειψη πληρεξουσιότητας : Σε περίπτωση έλλειψης χορήγησης δικαστικής πληρεξουσιότητας στον υπογράφοντα τις προτάσεις ή/και στον παριστάμενο στο ακροατήριο δικηγόρο, το Δικαστήριο κηρύσσει άκυρες ή απορρίπτει ως απαράδεκτες, ανάλογα με το αν πρόκειται για διαμορφωτικές ή επιτευκτικές αντίστοιχα, όλες τις διαδικαστικές πράξεις, ακόμη και εκείνες της προδικασίας¹⁹. Η απειλούμενη ακυρότητα (ή το απαράδεκτο) δεν είναι αυτοδίκαιη, αλλά απαγγέλλεται με διαπλαστική δικαστική απόφαση²⁰, χωρίς να απαιτείται η συνδρομή του στοιχείου της βλάβης στο πρόσωπο του αντιδίκου²¹, καθώς πρόκειται για διάταξη, η μη τήρηση της οποίας απειλείται ρητά από το νόμο με την ποινή της ακυρότητας, ενώ σε περίπτωση παράβασής της επιτρέπεται αναψηλάφηση (άρθρα 159 αρ. 1, 2 και 544 αρ. 4 ΚΠολΔ)²². Έτσι, κηρύσσεται άκυρη η παράσταση στο ακροατήριο του μη αποδεικνύοντος την πληρεξουσιότητά του, δικηγόρου, με αποτέλεσμα ο φερόμενος ως αντιπροσωπευόμενος από αυτόν διάδικος να θεωρείται δικονομικώς απών²³. Εφόσον, μεταξύ των ακυρούμενων πράξεων, που διενήργησε κατά την προδικασία ο στερούμενος πληρεξουσιότητας δικηγόρος, περιλαμβάνεται και η άσκηση της αγωγής, τότε αυτή απορρίπτεται ως απαράδεκτη και το δικαστήριο δεν προβαίνει στη συζήτησή της, ερήμην του μη προσηκόντως παραστάντος ενάγοντος, καθώς ο τελευταίος δεν έχει προσλάβει νομίμως την ιδιότητα του διαδίκου²⁴ και η σχετική δίκη δεν έχει ανοιχθεί

¹⁹ ΕφΠατρ 479/1975 ΝοΒ 24,1114· ΕφΑθ 638/2011 ΕφΑΔΠολΔ 2011,964· αν, όμως, δεν έχει επέλθει το απαράδεκτο, το δικαστήριο διατάσσει την επανάληψή της πράξης (άρθρο 161 ΚΠολΔ), βλ. *Δεληκωστόπουλο/Σινανιώτη*, ΚΠολΔ Α', άρθρο 105 (104), σ. 274· *Νίκα*, ΠολΔ Ι, § 25, αριθ. 16, υποσημ. 108, σ. 340· ΕφΠατρ 202/1976, ΑρχΝ 1976.522·

²⁰ *Γιακουμής*, ό.π. σ. 135.

²¹ *Νίκας*, ΠολΔ Ι § 25, αριθ. 16, σ. 340· ΠΠραθ 4074/1992 Δ 1993,596.

²² ΕφΑθ 4432/1990 ΝοΒ 39,406· ΕφΑθ 638/2011 ΕφΑΔΠολΔ 2011,964· ΠΠραθ 4074/1992 Δ 1993,598.

²³ ΑΠ 1008/1982 ΝοΒ 1983,1007· ΑΠ 24/2004 Δ 2004,699· ΑΠ 462/2009 Δ 2009,1155· ΑΠ 12/2011, Νόμος· ΑΠ 230/2011 ΕφΑΔΠολΔ 2011,963· ΑΠ 918/2011, Νόμος· ΑΠ 1607/2011 ΕφΑΔΠολΔ 2012,515· ΑΠ 41/2012, Νόμος· ΑΠ 193/2012, Νόμος· ΑΠ 440/2012 ΝοΒ 2012,1730· ΑΠ 1057/2012, Νόμος· ΑΠ 1313/2015, Νόμος· ΑΠ 227/2016, Νόμος· ΑΠ 113/2017, Νόμος· ΑΠ 507/2017, Νόμος· ΑΠ 787/2017.

²⁴ Ο φερόμενος, ως αντιπροσωπευόμενος από δικηγόρο χωρίς πληρεξουσιότητα, ενάγων αποκτά την ιδιότητα του διαδίκου, υπό την αναβλητική αίρεση της απόδειξης ή της παροχής πληρεξουσιότητας, μέχρι τη συζήτηση στο ακροατήριο. Περαιτέρω, αποκτά την εν λόγω ιδιότητα,

εγκύρως²⁵. Σε περίπτωση, όμως, που η αγωγή ή το ένδικο μέσο ασκήθηκε από νομιμοποιημένο δικαστικό πληρεξούσιο, ενώ, κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, παρίσταται άλλος, στερούμενος σχετικής πληρεξουσιότητας, δικηγόρος, τότε το δικαστήριο προβαίνει σε εκδίκαση της υπόθεσης ερήμην του μη αποδεικνύοντος την πληρεξουσιότητα διαδίκου²⁶. Εάν, πάλι, η έλλειψη της πληρεξουσιότητας υφίσταται από την πλευρά του εναγομένου, τότε εκδίδεται σε βάρος του ερήμην απόφαση, υπό την προϋπόθεση, βέβαια, ότι του έχει επιδοθεί νόμιμα και εμπρόθεσμα το εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, καθώς και η κλήση για τη συζήτησή του²⁷. Στην περίπτωση, δε, που δεν αποδεικνύεται η πληρεξουσιότητα των δικηγόρων όλων των διαδίκων, θεωρούνται άπαντες δικονομικώς απόντες και η συζήτηση ματαιώνεται (άρθρο 260 ΚΠολΔ)²⁸. Το ίδιο συμβαίνει και όταν απολείπεται ο αντίδικος του μη προσηκόντως παρασταθέντος διαδίκου²⁹. Εάν τούτο διαπιστωθεί από το δικαστήριο μεταγενέστερα, κατά τη μελέτη της υπόθεσης ή τη διάσκεψη, η ματαίωση κηρύσσεται με δικαστική απόφαση, ενώ το δικαστήριο δεν μπορεί να προχωρήσει σε κήρυξη της ακυρότητας των μέχρι τότε διαδικαστικών πράξεων,

εφόσον ενέκρινε είτε ρητά, είτε σιωπηρά, δηλ. με πράξεις εμφανίουσες τη σχετική πρόθεσή του, τις διαδικαστικές πράξεις, που διενεργήθηκαν στο όνομά του από τον ψευδοπληρεξούσιο. Η ιδιότητα, δε, του εναγομένου αποκτάται, εφόσον ασκήθηκε εναντίον του αγωγή και το δικόγραφο της επιδόθηκε προς αυτόν ή το νόμιμο αντιπρόσωπό του ατομικά ή το νομίμως και προσηκόντως διορισμένο αντίκλητό του· βλ. σχετικά, *Ράμμο* σ. 57 επ., 64 επ.· *Μπέη*, ΠολΔ, άρθρο 104, σ. 486-487.

²⁵ ΕφΠατρ 479/1975 ΝοΒ 1976,1114· ΕφΔωδ 287/1998 Αρμ 1999.1574· ΕφΠειρ 226/2005 ΠειρΝ 2005,235· ΕφΠειρ 636/2015, Νόμος· ΕφΠειρ 56/2016, Νόμος· ΜΠρΠειρ 56/2009 ΕΠολΔ 2009,240, σημ. *Γιαννόπουλου*· ΜΠρΑθ 853/2017, Νόμος· πρβλ. και ΕφΑθ 5900/1995 ΕΔΠολ 1996,145· ΕφΑθ 1756/2007 ΕφΑΔΠολΔ 2008,1085, με παρατ. *Μητσοπούλου-Καντά*· ΜΠρΘεσ 12592/2003, Νόμος, στις οποίες ανακριβώς αναφέρεται ότι ο ενάγων ή ο εκκαλών, που δεν απέδειξε την πληρεξουσιότητα του παραστάντος δικηγόρου, δικάζεται ερήμην, διότι η συζήτηση της υπόθεσης ερήμην του διαδίκου προϋποθέτει ότι ο τελευταίος είχε όντως προσλάβει νόμιμα την ιδιότητα του διαδίκου.

²⁶ Πρβλ. και ΑΠ 2/2013 ΕλλΔνη 2013,1001, σημ. *Καποδίστρια*, κατά την οποία κρίθηκε ότι, εφόσον οι προπαρασκευαστικές πράξεις, μεταξύ των οποίων και η κλήση για την επίστευση της συζήτησης της αίτησης αναίρεσης, διενεργήθηκαν από νομιμοποιημένο δικαστικό πληρεξούσιο ή από τον ίδιο το διάδικο, υπό την ιδιότητά του, ως εν ενεργεία δικηγόρου, διορισμένου στον Άρειο Πάγο, ενώ, κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, παρίσταται άλλος, στερούμενος σχετικής δικαστικής πληρεξουσιότητας, δικηγόρος, τότε οι προπαρασκευαστικές πράξεις και κλήσεις της συζήτησης παραμένουν καθ' όλα έγκυρες, ενώ άκυρη, κατ' άρθρο 104 ΚΠολΔ, κηρύσσεται μόνο η παράσταση στο ακροατήριο του μη αποδεικνύοντος την πληρεξουσιότητά του, δικηγόρου.

²⁷ *Δελγκωστόπουλος/Σινανιώτης*, ΚΠολΔ Α', άρθρο 106 (105), σ. 276-277· *Καλλιμόπουλος Γ.*, Η έγκριση των διαδικαστικών πράξεων, ΝΔικ 1970.286.

²⁸ ΑΠ 906/2010 ΕφΑΔΠολΔ 2010.1222, με παρατ. *Γιακουμή*· ΕφΠατρ 47/2008 ΑχΝ 2009,283· ΕφΠατρ 376/2009 ΑχΝ 2010,337· ΕφΠειρ 41/2014, Νόμος.

²⁹ ΑΠ 21/2009, Νόμος· ΑΠ 1060/2010, Νόμος· ΜΠρΘεσ 12914/2014 Αρμ 2015,90.

διότι η εφαρμογή της προκείμενης διάταξης προϋποθέτει προσήκουσα δικονομική παράσταση κάποιου από τους διαδίκους³⁰.

V. Δυνατότητες συμπλήρωσης της ελλείψεως δικαστικής πληρεξουσιότητας : Περαιτέρω, εφόσον διαπιστωθεί η έλλειψη της πανηγυρικής πληρεξουσιότητας, παρέχονται στο δικαστήριο οι ακόλουθες δυνατότητες :

α. Αναβολή εκδόσεως αποφάσεως, κατ' άρθρο 105 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 254 : Με τη διάταξη του άρθρου 105 ΚΠολΔ παρέχεται η δυνατότητα και όχι η υποχρέωση³¹ στο δικαστήριο να επιτρέψει προσωρινά τη συμμετοχή στη δίκη δικηγόρου που δεν αποδεικνύει την πληρεξουσιότητά του, τάσσοντάς του σύντομη προθεσμία προς συμπλήρωση της εν λόγω ελλείψεως, είτε κατόπιν σχετικής αιτήσεως του ενδιαφερομένου, είτε και αυτεπαγγέλτως³². Το δικαστήριο, δε, απέχει από την έκδοση οριστικής αποφάσεως επί της διαφοράς, κατά το χρονικό διάστημα της ταχθείσης συναφώς προθεσμίας, ήτοι έως τη συμπλήρωση της ελλείψεως ή την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας. Η προκείμενη ρύθμιση θεσπίσθηκε για λόγους επιείκειας, κατά τρόπο ανάλογο προς εκείνο της συμπλήρωσης της ικανότητας των διαδίκων για δικαστική παράσταση, κατ' άρθρο 67 ΚΠολΔ³³, αποσκοπώντας στον περιορισμό κατ' ελάχιστον της απόρριψης των αγωγών για τυπικές παραλείψεις και στη διευκόλυνση της ουσιαστικής απονομής δικαιοσύνης³⁴. Η εφαρμογή, δε, του άρθρου 105 ΚΠολΔ εκτείνεται σε όλη τη διαδικαστική πορεία της δίκης, και μετά τη συζήτηση της υπόθεσης, εάν η έλλειψη της πανηγυρικής πληρεξουσιότητας διαπιστωθεί από το δικαστήριο

³⁰ ΕφΑθ 9760/1978 ΝοΒ 1979,813· ΕφΘεσ 1284/1980 Αρμ 1981,45· ΕφΑθ 925/1982 ΕλλΔνη 1982,227· ΕφΠειρ 622/1987 ΕλλΔνη 1988,741· ΕφΠειρ 182/1991 ΠειρΝ 1991,343· *Γιακουμής*, σ. 185-186.

³¹ *Μπέης*, ΠολΔ, άρθρο 105, σ. 489· *Κεραμείς*, ΑΔΔ, § 53, σ. 105· Η δυνατότητα αυτή του δικαστηρίου περιλαμβάνει τόσο τη γενική όσο και την ειδική πληρεξουσιότητα, καθόσον η διάταξη δεν κάνει διάκριση, βλ. σχετικά ΑΠ 1434/1979 ΝοΒ 1980,1039· ΠΠρΗλ 87/1998 ΑρχΝ 1999,63· ΠΠρΑθ 4027/2003 ΑρχΝ 2005,487, σημ. *Νικολαΐδη*· ΠΠρΡοδ 233/2006, Νόμος· ΠΠρΑθ 198/2010, Νόμος· ΠΠρΧανίων 26/2013, Νόμος· ΜΠρΣπάρτης 343/1981 ΕλλΔνη 1982,85· ΜΠρΚαρδίτσας 77/2016, Νόμος.

³² *Μπέης*, ΠολΔ, άρθρο 105, σ. 489· *Γιακουμής Δ.*, ό.π., σ. 185· ΕφΑθ 10859/1995 ΑρχΝ 1996,594· ΠΠρΑθ 4027/2003 ΑρχΝ 2005,487.

³³ Βλ. *Νίκα*, ΠολΔ Ι, §25, αριθ. 17, σ. 340· ΕφΑθ 2070/2011 ΕπισκεΔ 2012,461, σημ. *Παμπούκη* = ΔΕΕ 2011,1241· ΜΠρΑθ 4186/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ.

³⁴ *Δελγκωστόπουλος/Σιναγιώτης*, ΚΠολΔ Α', άρθρο 106 (105), σ. 276· *Μπέης*, ΠολΔ, άρθρο 105, σ. 487· *Σταματόπουλος*, παρατ. υπό την ΜΠρΛεβ 43/1984 Δ 1985, 724· ΕφΑθ 3937/2001 ΕΔΠολ 2005,318· *Νίκας* Ι, § 25, αριθ. 17, σ. 340.

είτε κατά τη διάσκεψη ή τη μελέτη της δικογραφίας³⁵, είτε ακόμη και στο εφετείο³⁶. Πρακτικά, σύμφωνα με την κρατούσα στη νομολογία άποψη, η συμπλήρωση της εν λόγω ελλείψεως μπορεί, να διαταχθεί με παρεμπίπτουσα απόφαση, κατ' εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 105 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό και με εκείνη του άρθρου 254 του ίδιου Κώδικα, περί επαναλήψεως της συζητήσεως³⁷. Μία τέτοια, δε, ενέργεια του δικαστηρίου δεν έρχεται σε αντίθεση με τις διατάξεις που επιβάλλουν την περάτωση της διαδικασίας μετά τη διεξαγωγή των αποδείξεων, εφόσον η συζήτηση που επαναλαμβάνεται με τον τρόπο αυτό θεωρείται συνέχεια της προηγούμενης (πρβλ. άρθρο 254 § 1 εδ. γ' ΚΠολΔ)³⁸. Η οριζόμενη από το δικαστήριο σχετική προθεσμία πρέπει να είναι σύντομη, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης και του προσώπου του διαδίκου, που καλείται να συμπληρώσει την έλλειψη. Αφετήριο χρονικό σημείο συμπλήρωσης της έλλειψης πρέπει να αποτελεί η νόμιμη επίδοση της απόφασης και όχι η δημοσίευσή της, ώστε να διασφαλίζονται τα συμφέροντα του διαδίκου, που υπέχει την εν λόγω υποχρέωση³⁹. Περαιτέρω, η διάρκεια της προθεσμίας αυτής μπορεί να

³⁵ Μπέης, ΠολΔ, άρθρο 105, σ. 489· ΕφΑθ 4492/1983 ΕΕΝ 1984,841· ΠΠραθ 4027/2003 ΑρχΝ 2005,487· πρβλ. Απαλαγάκη (-Γιακουμή), Εφαρμογές 2^Α, § 11, αριθ. 64, σ. 208, όπου εκφράζονται επιφυλάξεις για την άσκηση αυτής της δυνατότητας.

³⁶ ΕφΑθ 5109/1977 Αρμ 1978,488· Μπέης, παρατ. υπό την ΔΠραθ 6953/1977 Δ 1978,616, ιδίως 620= ο ίδιος, Συμβολές στην ερμηνεία του δικονομικού δικαίου, σ. 132.

³⁷ ΕφΠειρ 622/1987 ΕλλΔνη 1988,741· ΕφΠατρ 262/2011 ΑχΝ 2012,252· ΕφΠειρ 182/2013, Νόμος· ΕφΠειρ 371/2014, Νόμος· ΕφΠειρ 636/2015, Νόμος· ΠΠραθ 4027/2003 ΑρχΝ 2005,487· ΠΠραθ 4042/2007 Δ 2008,601, με αντιθ. παρατ. Μπέη, ο οποίος ορθώς επισημαίνει ότι η έκδοση πανηγυρικής απόφασης, με την οποία τάσσεται προθεσμία για τη συμπλήρωση της έλλειψης, ισοδυναμεί με κήρυξη της συζήτησης της υπόθεσης ως απαράδεκτης· ΠΠραθ 198/2010, Νόμος· ΠΠραθ 606/2010, Νόμος· ΠΠραθ 802/2010, Νόμος· ΠΠρΧανίων 26/2013, Νόμος· ΠΠρΘεσ 3327/2012, Νόμος· ΠΠραθ 3327/2012, Νόμος· ΠΠραθ 144/2016, Νόμος· ΜΠρΠειρ 1617/2014, Νόμος· ΜΠραθ 4186/2016, ΝοΒ 2017.855, παρατ. Κλουδά Ε· ΜΠρΠειρ 1325/2017 ΕλλΔνη 2018.857· ΜΠραθ 209/2018, Νόμος· βλ. και Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (-Μακρίδου), ΕρμΚΠολΔ Ι, άρθρο 254, αριθ. 4, σ. 529· Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας², §71, αριθ. 25-26, σ. 465-466· Κώνστα Ε, Η δικαστική πληρεξουσιότητα και η προσκομιδή του δικαστικού ενσήμου υπό το πρίσμα του ν. 4335/2015 στην τακτική διαδικασία, ΕλλΔνη 2018.59 επ.

³⁸ ΠΠραθ 198/2010, Νόμος· ΠΠρΧανίων 26/2013, Νόμος· ΜΠρΠειρ 1617/2014, Νόμος.

³⁹ Σταματόπουλος, Δ 1985,724, ο οποίος ορθώς υποστηρίζει ότι, εφόσον δεν ορίζεται από το δικαστήριο συγκεκριμένο χρονικό σημείο έναρξης της ταχθείσης προθεσμίας, τότε η τελευταία αρχίζει από την επίδοση της απόφασης και όχι από τη δημοσίευσή της, δεδομένου ότι η έλλειψη γνώσης του υπόχρεου συνιστά αδυναμία να ενεργήσει την πράξη που πρέπει να επιχειρηθεί· ΕφΠειρ 916/1986 ΠειρΝομ 1986,460· πρβλ. όμως ΑΠ 660/1993, Νόμος· ΑΠ 112/1994, Νόμος· ΕφΑθ 5109/1977 Αρμ 1978,488· ΕφΑθ 3972/1991 ΑρχΝ 1993,58· ΕφΘεσ 18/2000 Αρμ 2001,382, με σημ. Π.Σ.Α· ΕφΠειρ 636/2015, Νόμος· ΠΠρΡοδ 233/2006, Νόμος· ΠΠρΘεσ 3327/2012, Νόμος, κατά τις οποίες, η έναρξη της προθεσμίας αρχίζει από τη δημοσίευση της παρεμπίπτουσας απόφασης.

παραταθεί πριν την παρέλευσή της, ενώ το δικαστήριο έχει την ευχέρεια, κατόπιν υποβολής σχετικής αιτήσεως εκ μέρους του διαδίκου ή και αυτεπαγγέλτως, κατ' άρθρο 148 ΚΠολΔ, να χορηγήσει και νέα προθεσμία, μετά την εκπνοή της αρχικώς ταχθείσης⁴⁰.

β. Διάταξη Προέδρου Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή Δικαστή Μονομελούς Πρωτοδικείου για επανάληψη της συζητήσεως, κατ' άρθρο 237 παρ. 6 ΚΠολΔ : Περαιτέρω, μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 4335/2015, σε περίπτωση που, κατά το στάδιο της διασκέψεως ή της μελέτης της δικογραφίας, προκύψει η ανάγκη εξετάσεως μαρτύρων στο ακροατήριο, ο Πρόεδρος του Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή ο Δικαστής του Μονομελούς Πρωτοδικείου, δύναται, κατ' άρθρο 237 παρ. 6 ΚΠολΔ, σε συνδυασμό και με το άρθρο 105 του ίδιου Κώδικα, εκτός από το διατάξει την εξέταση μαρτύρων, να θέσει και προθεσμία για την προσκομιδή του πληρεξουσίου εγγράφου⁴¹.

γ. Πρόσκληση ή διαταγή Προέδρου Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή Δικαστή Μονομελούς Πρωτοδικείου, κατ' άρθρο 232 παρ. 1 περ. α' και γ' ΚΠολΔ : Επιπλέον, εφόσον η σχετική έλλειψη διαπιστωθεί από το Δικαστήριο μετά την κατάθεση των προτάσεων και πριν τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, θα μπορούσε στο πλαίσιο των προδικαστικών ενεργειών του Δικαστηρίου, είτε να κληθούν εγγράφως οι διάδικοι ή οι νόμιμοι αντιπρόσωποί τους, προκειμένου να εμφανισθούν αυτοπροσώπως κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο για να νομιμοποιήσουν, με προφορική δήλωσή τους, τους δικαστικούς παραστάτες τους, κατ' άρθρο 232 παρ. 1 περ. α' ΚΠολΔ, είτε να διαταχθεί και η προσκομιδή των πληρεξουσίων εγγράφων, κατ' άρθρο 232 παρ. 1 περ. γ' ΚΠολΔ, εντός οριζόμενης σχετικώς σύντομης προθεσμίας. Υπό αυτό το πρίσμα, θα μπορούσε να νοηθεί ένα είδος προκαταρκτικού ελέγχου της

⁴⁰ Μπέης, ΠολΔ, άρθρο 105, σ. 489· ΕφΑθ 836/1996 ΕλλΔνη 1996,1666· βλ. και ΕφΑθ 3937/2001 ΕΔΠολ 2005,318, κατά την οποία κρίθηκε πως παρατάθηκε «σιωπηρώς» η χορηγηθείσα προθεσμία συμπλήρωσης της έλλειψης, καθόσον η πληρεξουσιότητα του παραστάτη, αρχικώς χωρίς αυτή, δικηγόρου αποδείχθηκε το πρώτον μετά την άπρακτη παρέλευση της ταχθείσας προθεσμίας, ενώ η κατά τα ως άνω συμπλήρωση της έλλειψης έγινε δεκτή από το δικαστήριο. Η χρήση του όρου «σιωπηρή παράταση» από την προαναφερόμενη απόφαση έχει εν προκειμένω την έννοια ότι κατά την επισπευδόμενη με κλήση συζήτηση της υπόθεσης, μετά την πάροδο της ταχθείσας προθεσμίας, το δικαστήριο αποδέχεται την προσκομιζόμενη πληρεξουσιότητα, με την οποία εγκυροποιούνται αναδρομικά όλες οι διενεργηθείσες διαδικαστικές πράξεις, προς το σκοπό της περιστολής των προκαλούμενων από την έλλειψή της δικονομικών ακυροτήτων· πρβλ., όμως, και Γακουμή, Η δικαστική πληρεξουσιότητα, σ. 186, κατά τον οποίο, δεν επιτρέπεται η παροχή νέας προθεσμίας μετά την εκπνοή της πρώτης.

⁴¹ Παρατηρήσεις Κλουδά Ε. υπό την ΜΠρΑθ 4186/2016, ΝοΒ 2017.857 επ.

δικαστικής πληρεξουσιότητας από το δικαστή ή τη σύνθεση του δικαστηρίου, σε περίπτωση αρμοδιότητας του πολυμελούς πρωτοδικείου, που πρόκειται να δικάσει την υπόθεση⁴². Ωστόσο, η τοιαύτη πρακτική δυνατότητα του δικαστηρίου φαίνεται πως έχει μάλλον περιορισμένο εύρος, καθώς η εφαρμογή του άρθρου 232 ΚΠολΔ προϋποθέτει προηγούμενη αίτηση του ίδιου του ενδιαφερόμενου διαδίκου ή του πληρεξουσίου δικηγόρου του προς τον Πρόεδρο του Πολυμελούς Πρωτοδικείου ή τον Δικαστή του Μονομελούς Πρωτοδικείου, πράγμα που προσαπαιτεί ότι έχει ήδη καταστεί αντιληπτή από αυτούς η έλλειψη της χορηγήσεως πληρεξουσιότητας έως και την ορισθείσα συζήτηση της υποθέσεώς τους⁴³.

δ. Διαταγή αυτοπρόσωπης εμφανίσεως των διαδίκων, κατ' άρθρο 245 ΚΠολΔ : Επιπλέον, η έλλειψη της δικαστικής πληρεξουσιότητας θα μπορούσε να συμπληρωθεί μετά τη συζήτηση της υποθέσεως, και με παρεμπίπτουσα απόφαση του Δικαστηρίου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 245 ΚΠολΔ, με την οποία διατάσσεται και αυτεπαγγέλτως η αυτοπρόσωπη εμφάνιση των διαδίκων ή των νομίμων εκπροσώπων τους στο ακροατήριο, προκειμένου να νομιμοποιήσουν τον δικαστικό πληρεξούσιό τους, κατά την επαναλαμβανόμενη συζήτηση, που θεωρείται συνέχεια της αρχικής⁴⁴.

ε. Χορήγηση παρατάσεως, κατ' άρθρο 148 ΚΠολΔ, της προθεσμίας του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ : Ως μία επιπλέον πρακτική δυνατότητα για τη συμπλήρωση της εν λόγω ελλείψεως, παρίσταται και η παράταση της προθεσμίας του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, για την προσαγωγή των αποδεικτικών και των διαδικαστικών εγγράφων, σύμφωνα με το άρθρο 148 ΚΠολΔ, που πλέον μπορεί να χορηγηθεί και αυτεπαγγέλτως⁴⁵. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται η ΜΠρΑθ 2210/2016⁴⁶, με την οποία παρατάθηκε η προθεσμία του άρθρου 237 παρ. 1 ΚΠολΔ, κατά 15 ημέρες, προκειμένου οι αιτούσες να προσκομίζουν τα πληρεξούσια έγγραφά τους, με την επισημείωση της Χάγης (apostille) από το Ηνωμένο Βασίλειο.

⁴² Καποδίστρια, σημ. υπό την ΠΠρΘεσ 3074/2017 ΕλλΔνη 2017,1143.

⁴³ Παρατηρήσεις Κλουδά Ε. υπό την ΜΠρΑθ 4186/2016, ΝοΒ 2017.857 επ.

⁴⁴ Παρατηρήσεις Κλουδά Ε. υπό την ΜΠρΑθ 4186/2016, ΝοΒ 2017.857 επ.· βλ. και Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (-Μακρίδου), ΕρμΚΠολΔ Ι, άρθρο 245, αριθ. 6, σ. 518.

⁴⁵ Παρατηρήσεις Κλουδά Ε. υπό την ΜΠρΑθ 4186/2016, ΝοΒ 2017.857 επ.

⁴⁶ ΕφΑΔ 2016.429.

στ. Συμπλήρωση της ελλείψεως, κατ' άρθρο 227 ΚΠολΔ : Τέλος, κατά τη μη κρατούσα στη νομολογία άποψη, μετά την ολοκλήρωση της συζήτησης στο ακροατήριο, δεν θα μπορούσε να αποκλεισθεί και η προσφυγή στη διάταξη του άρθρου 227 ΚΠολΔ, η θέσπιση της οποίας υπαγορεύθηκε από την ίδια ανάγκη και εξυπηρετεί τον ίδιο σκοπό με αυτόν της διάταξης του άρθρου 105 ΚΠολΔ⁴⁷, ήτοι κατατείνει στον περιορισμό κατ' ελάχιστον της απορρίψεως των αγωγών για τυπικές παραλείψεις και στη διευκόλυνση της ουσιαστικής και ταχείας απονομής της δικαιοσύνης. Μία τέτοια δυνατότητα, εξάλλου, δεν μπορεί να αποκλεισθεί, καθόσον ουδεμία διάταξη επιβάλλει να ταχθεί η προθεσμία συμπλήρωσης της έλλειψης με πανηγυρική δικαστική απόφαση. Επισημαίνεται, ειδικότερα, ότι η εν λόγω πρακτική συμπορεύεται με την αρχή της οικονομίας της δίκης, καθώς δεν θέτει σε κίνδυνο το συμφέρον του αντιδίκου από την καθυστέρηση εκδόσεως οριστικής αποφάσεως, ενώ λειτουργεί αποθαρρυντικά σε πρακτικές παρεκκλίσεις της δίκης. Ελλοχεύει, όμως, ο κίνδυνος να μην περιέλθει τελικά η τυχόν τηλεφωνική πρόσκληση του δικαστηρίου σε γνώση του υπόχρεου διαδίκου, ο οποίος καλείται να συμπληρώσει την έλλειψη της πληρεξουσιότητας του υπογράφοντος τις προτάσεις δικηγόρου του. Σύμφωνα, ωστόσο, με την αντίθετη και μάλλον κρατούσα στη νομολογία άποψη⁴⁸, η έλλειψη της δικαστικής πληρεξουσιότητας, ενόψει και της ειδικής ρυθμίσεως του άρθρου 105 ΚΠολΔ, δεν εμπίπτει στις τυπικές παραλείψεις, για τις οποίες παρέχεται δυνατότητα συμπλήρωσης και μετά τη συζήτηση, κατά την ΚΠολΔ 227, διότι η αντίθετη εκδοχή θα κατέληγε ουσιαστικά στην καταστρατήγηση του άρθρου αυτού. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί πως τόσο από τη νομολογία, όσο και από τη θεωρία υποστηρίζεται και η ενδιάμεση άποψη, σύμφωνα με την οποία η διάταξη του άρθρου 227 ΚΠολΔ μπορεί να εφαρμοσθεί, όταν γίνεται μεν επίκληση με τις προτάσεις των πληρεξουσίων εγγράφων, πλην, όμως, δεν προσκομίζονται αυτά, και όχι όταν υπάρχει εξ υπαρχής έλλειψη της απαιτούμενης δικαστικής πληρεξουσιότητας⁴⁹.

⁴⁷ Βλ. ΠΠρΟδ 233/2006, Νόμος· ΠΠρΑθ 198/2010, Νόμος· ΠΠρΘεσ 3074/2017 ΕλλΔνη 2017,1143, σημ. *Καποδίστρια*· ΠΠρΡοδόπης 18/2017, Νόμος· ΜΠρΚαρδ 77/2016, Νόμος.

⁴⁸ Βλ. ανωτέρω υποσημ. 37.

⁴⁹ βλ. *Κεραμέα/Κονδύλη/(-Νίκα)*, ΕρμΚΠολΔ Ι, άρθρο 105, αριθ. 4, σ. 226· ΕφΠειρ 622/1987 ΕλλΔνη 1988,741· ΜΕΦΑιγ 13/2017 ΕφΑΔ 2017.655· ΠΠρΑθ 4042/2007 Δ 2008,601· ΠΠρΑθ 118/2010, Νόμος· ΠΠρΑθ 2711/2010, Νόμος.

Συμπερασματικά, ανάλογα με το διαδικαστικό στάδιο, στο οποίο ευρίσκεται η υπόθεση, το δικαστήριο δύναται να επιτρέψει τη συμπλήρωση της ελλείπουσας δικαστικής πληρεξουσιότητας, επιλέγοντας μία από τις προαναφερόμενες πρακτικές δυνατότητες, κατόπιν σταθμίσεως των εκάστοτε περιστάσεων και ιδιομορφιών της κάθε περιπτώσεως, με γνώμονα την αρχή της οικονομίας της δίκης και την κατ' ελάχιστο απόρριψη αγωγών για τυπικούς λόγους.